

marker. Inskriften på den fasta berghällen är sålunda på sätt och vis ett arvsdokument, i likhet med den något yngre runhällen vid Hillersjö (U 29). Beklagligtvis har den icke fått någon efterföljd av senare ägare, ett vittnesbörd om hur kortvarig runristningens tid har varit i Uppland.

han × at[i+]ain × by × pina: jfr Jarlabankes stenar vid Täby tä: ain × ati × alan × tabu U 164, 165, 127, 261 och Vallentuna kyrka: han × ati ain × tabu × alan U 212.

Inga var från Hillersjö på Svartsjölandet. Hon finnes omtalad i den stora runristningen vid Hillersjö gård (U 29). Hon var dotter till Gudrik (namnet är skadat i inskriften) och Gerlög. Av deras barn blev Inga den enda som levde kvar. »Henne fick Ragnfast i Snottsta till hustru. Därpå dog han och sonen sedan. Och modern kom till arv efter sin son. Sedan fick hon Erik till man. Därpå dog hon. Då kom Gerlög till arv efter Inga, sin dotter.» Tack vare inskrifterna höra Inga och hennes närmaste fränder till de människor i Sverige på 1000-talet, om vilka det är oss mest bekant.

Enligt v. Friesen är U 331 — och följaktligen även U 329 och 330 — ristad av Fot.

332. Vreta, Markims sn.

Litteratur: L 2010. O. Celsius, SR 2, s. 54, 389; J. G. Liljegren, Runlära (1832), s. 174; G. Stephens, ONRM 2 (1867—68), s. 715; E. Brate, Skansens runstenar (i: Meddelanden från Nordiska Museet 1897), s. 8, Sverges runinskrifter (1922), s. 115.

Avbildning: C. Hagelberg, teckning, sign. »C. H. delin. 1742 d. 21. Julii» (orig. i Liljegren, Fullständig Bautil, nr 2010, ATA), återgiven i Liljegren, Runlära, Pl. VIII.

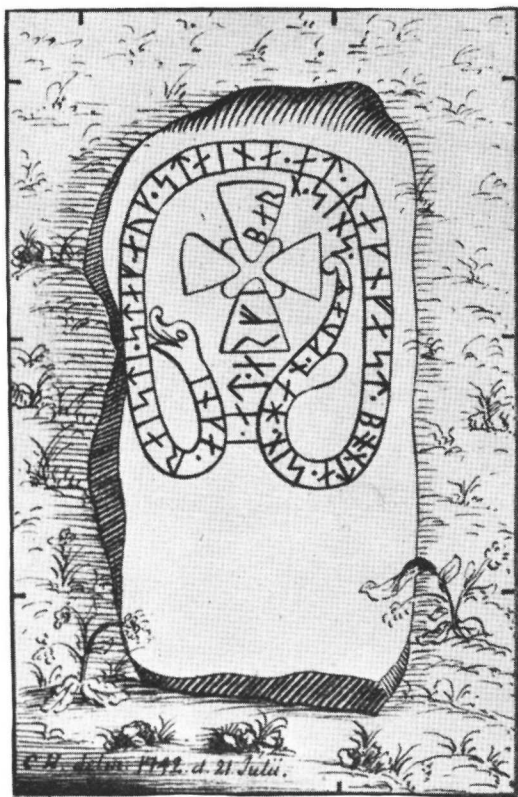

Fig. 45. U 332. Vreta, Markims sn.
Efter teckning av C. Hagelberg 1742.

O. Celsius, som under sommaren 1727 gjorde en resa i södra Uppland för studium av runinskrifter, har den 1 juni besökt Sekreteraren i Antikvitetsarkivet J. Helin. Denne har bl. a. talat vid honom om runstenarna och runhällen vid Snottsta (U 329—331), vilkas inskrifter Celsius redan förut hade infört i sin anteckningsbok, efter Peringskiölds träsnitt. Celsius har felaktigt uppfattat runhällen som en rest sten: »NB. Denna och dhe 2 fölliande stenar har en qvinna låtit sättia, efter som alt icke kunde komma på en sten. Sic in Läby prope Upsalam et alibi.» Helin har vid detta tillfälle även talat om en fjärde inskrift, som Inga har låtit utföra. Celsius antecknar: »NB. Dn. Secr. Helin dixit 4^{tum} adhuc Ingæ lapidem ibid. inveniri, in rupe straxt vid gården, i en häll.» Den fjärde Inga-stenen, som blivit påträffad, måste åsyfta Vreta-stenen. Men då Celsius har trott, att de tre av honom förut kända Snottsta-inskrifterna alla funnos på resta stenar (även U 331), har han felaktigt kommit att uppfatta den nya sten, som Helin talade om, såsom en häll. På ett annat ställe har han antecknat: »En runehäll vid byn, derest trenne andra Runstenar finnas med Ingas namn. Dixit dn. Secr. Helin d. 1 Maii 1727, vid Secr. Helins gård. qui mirabatur unam mulierem tot iscriptiones reliquisse.»

Några år senare har Helin låtit kanslisten (sedermera assessorn) i Antikvitetsarkivet C. Hagelberg teckna av runstenen vid Vreta. Lyckligtvis, måste man tillägga, ty Hagelbergs teckning är den enda källan för vår kunskap om ristningens utseende och den intressanta inskriften. Runstenen har sedermera förkommit, och den har förgäves eftersökts, bl. a. åren 1936 och 1940.

Av Hagelbergs teckning att döma, har runstenen icke varit rest utan legat på marken. Höjd ung. 1,45 m., bredd ung. 0,80 m.

Inskrift:

inka · raisti · staf · auk · staina · at · raknfast · bonta · sin · han · kuam · at · arfi barn · sins ·
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60

Inga raisti staf ok staina at Ragnfast, bonda sinn. H[o]n kwam at arfi barn[s] sins.

»Inga reste stav och stenar efter Ragnfast, sin man. Hon kom till arv efter sitt barn.»

Till läsningen: Inskriften förefaller ha varit tydlig och klar. 35 o har formen ꝥ. 43 a är sannolikt fel för o. Hagelberg torde ha förbisett den ena av bistavarna. Pronomenet 'hon' tecknas i svenska runinskrifter alltid **hun** eller **hon**, fsv. *hon*. Formen *han* är gutnisk men icke svensk. Redan Liljegren översätter inskriftens **han** med 'hon'. r-runan har på Hagelbergs teckning formen Ꝛ; bistaven berör sålunda huvudstaven på mitten (liksom i det latinska alfabetets R). Detta beror säkerligen på en felaktig normalisering av Hagelberg.

U 332 är icke utförd av samme runristare som U 329—331. Ornamentiken är en annan, likaså korsets form och inskriftens anordning. Skiljetecken är i U 333 ·, i U 329—331 × U 332 är senare än U 329—331. Inga har förlorat icke blott sin man utan även sitt barn. Enligt U 29 var det en son: »Henne fick Ragnfast i Snottsta till hustru. Därpå dog han och sonen sedan. Och modern kom till arv efter sin son (**in · mopir kuam · at sunar · arfi**).» Hon har då på nytt rest en runsten, vid Vreta, där sannolikt redan under vikingatiden vägen upp till gården Snottsta utgick från vägen mellan Skånila (Kimsta) och Markim. Hon meddelar på denna sten, att hon har rest stav och stenar efter Ragnfast, sin make, och att hon har tagit arv efter sitt barn. Sonens namn förekommer varken här eller i Hillersjö-inskriften. Detta tyder på att han har dött mycket ung.¹

I 55—58 **barn** saknas gen.-ändelsen -s. Den har i uttalet sammanfallit med possessivets uddljudande s-. 59 s hör, om man så vill, till båda orden.

Om **staf** se U 226. Inga har efter Ragnfast låtit resa en stav och flera stenar. Möjligen kan en pluralform **stafa** vara avsedd, med ändelsen -a utelämnad framför **auk**. 15 a kan tänkas vara gemensamt för båda orden, liksom 59 s är gemensamt för två ord.

333. Orkesta kyrka.

Pl. 20.

Litteratur: B 6, L 500, D 2:144. J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 104; O. Celsius, SR 2, s. 82; E. Brate Anteckningar (ATA); Sveriges kyrkor, Uppland 4 (1920), s. 331 (med läsning av O. von Friesen).

Äldre avbildningar: P. Helgonius o. J. Hadorph, träsnitt (i Monumenta 3 och B 6); Dybeck a. a.; M. Olsson foto 1912 (ATA).

¹ Liljegren uppgiver, att sonen har hetat Ragnar. Han hänvisar till B 36 (= U 375), vilket dock säkerligen är felskrivning för B 33 (= U 376). Han antager sålunda, att Inga i Snottsta är densamma Inga, som i Vidbo har låtit göra bro och resa sten efter sin son Ragnar, tillsammans med dennes hustru Ragnhild. Detta är säkerligen felaktigt. Om sonen varit vuxen och gift, då han dog, skulle Inga säkerligen icke ha uttryckt sig så som i Vreta-inskriften: »hon kom till arv efter sitt barn».